

Gyűjtő: DR. FEKETE LÁSZLÓ

Gyűjtés ideje: 1967.

TART.: SZENNAI DÜLŐ ÉS HELYNEVEK,
GYERMEKJÁTÉKOK

14 lap

Földrajzi mutató: SZENNA

Szaktutató: XXVIII

Iratgyűjtő

MSZ 5617

PAPIRIPARI VÁLLALAT

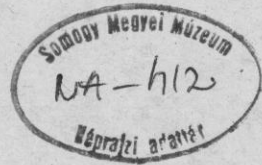

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁROZÁS

ÁTVEVETVE AZ EGYSÉGES ITR. 1065 - OS TETÉLE ALÓL

TV/64/9

1065

RIPPLRÓNAI MÚZEUM
K A P O S V Á R

Telefon: Postafiók 70.

Szennai dió és helynevek
és gyermekjátékok

(dr. Fekete László)

Telefon: Postafiók 70.

Szennai határelnevezések, dűlő-szőlőhegyelnevezések.

En ebbenn a községben 25 évig laktam. Mondhatni itt kezdtem nevelői pályámat, nek emléké fűz ide. Mindjárt talán az első benyomásokról írok, amelyek neha egyáltalán nem vagyok babonás ember, mégis azt kell mondanom, döntő befolyásuk az ember további életére.

Abban az időben nagy állástalanság volt az országban. A szennai állásra abban az időben 31-en pályáztunk. Az állással kánterság is járt. Tehát a megválasztott tanító egyben köteles volt a református kánteri szolgálatot ellátni. Ez abban állt, hogy minden reggel 1/2 8 óráker, tehát tanítás előtt templomba kellett menni és ott reggeli könyörgést kellett végezni. Ez abban állt, hogy énekeltünk, azután a lekséz a szószék-re ment, imádkozott, bibliát olvasott, azt röviden elmagyarázta, azután újból imádkozott, áldást kért az azaapi munkára, azután pedig záró éneklés következett. Ezen minden tanulónak részt kellett venni. Ez nem volt különlegesen nehéz, mert a tanulók nem fél nyelcra, hanem már reggel 6-ra ott voltak, és a könyörgésig játszottak, de én, mivel nek gyerek volt, már reggel 7 óráker megkezdtem a tanítást azzal, hogy kikérdeztem a leckét, úgyhogy az tanítási órán gyakran csak az új anyag közlése, elmagyarázása volt az anyag, mert a számonkérés, a lecke ellenőrzése már megtörtént. Ezzel igen nek időt nyertem, ami nagyon fontos is volt, mert 6 osztály volt egy teremben és az időt nagyon be kellett osztani.

Visszatérek a választásra. Különben majd meglátják, hogy amit most elmondek, az azért összefüggésben van a főmóndanivalóval, de egy kis kulturtörténeti kitérés nem árt, mert ma már másképp történik minden, ill. kezd visszatérni erre a rendszerre, amennyiben a jövőben ismét pályázatot hirdetnek az állásokra és egy bizottság dönt, ki kapja meg az állást. Akkor pedig a presbitérium, az egyházi vezetőttestület választott. Mint mondtam, 31-en pályáztunk, de szavazat csak két pályázóra esett. Gardenyi Lajos állástalan pedagógusra és én, akinek már volt ugyan állásom, de az nem végleges állás volt, hanem csak helyettes tanítói állás, és anyagilag gyenge volt, a szennai állás annak négyszeresét is megérte. Érthető volt tehát a túlekedés. Gardenyi Lajos 6 szavazatot kapott, én 7-et, így tehát abszolút többséggel, amely ebben az esetben egy szavazatot jelentett, én lettem a szennai megválasztott tanítója. Tartottak kánter-próbát is, azaz mindenkinek feladtak egy pár éneket eléneklésre és az szőlőban v. harmoniumkísérettel kellett elénekelni. A templom zsufelásig tele volt. Az asszonyok népviseletben jártak. Szinesnél, szinesebb ruhadarabok, sokszoknyás divat szeint. A menyecskék fején kenyő., azaz diszes

2
fejük. Igen megragadott az a ~~szin~~pompás hajviselet, ruhaviselet. Azután a gyülekezet együtt énekelt. Csodálatos hanghatás volt. Nagyon muzsikális nép. Igen szép es jó hangjuk volt. A dallamokat sokszor régiesen énekelték, terceltek hozzá, ^{naegym jó} ~~csodálatos~~ hanghatás volt. Mintha az ember sokkal előbb élt volna és nem 1933-ban. Máshol ~~meri~~ már nem voltak a hagyományoknak, a tradíciónak olyan őrei, mint Szennán és a viseletüket, a beszédjüket, a szokásaikat már nem őrizték ilyen épségben. Lenyűgöző volt.

A válsztás két hét múlva volt a kánterpróba után és ~~itt~~ a fenti eredmény született. 13-an szavaztak le, noha 14 volt a szavazásra jogosult. Egy presbiter tartózkodott a szavazástól. Később elmondta nekem, hogy azért tette ezt, mert ő szavát adta már, hogy Gárdonyi Lajosra fog szavazni, de viszont engem szivesebben látott volna, így nem maradt más módja, mint semlegesnek maradni. Kis Tóth Ferencnek hívták ezt az eszes diplomatát, aki az egyházi ENSZ-ben semleges maradt.

A sorrendet a tanulmányi eredmény alapján állították össze és ehhez jött még aza benyomás, amit a kánterpróbán alkottak maguknak.

Érdekes játéka a sorsnak, hogy Gárdonyi Lajos, az egyetlen ellenfelem, a többiekre ugyanis, 29-re nem esett szavazás, később, nem hogy nem lett ellenfelem, hanem igen jó barátom lett, ő aztán Kiskörpádra került. Utóbb rokonok is lettünk, nekem sógorom lett, mivel a feleségemnek nagybátyja. Jelenleg Csopakon lakik és Veszprém megyében magyar-történelem szakos megyei tanulmányi felügyelő és most ebben az évben kiváló tanár kitüntetését kapta, amely minálunk, pályánkon a legnagyobb kitüntetés.

Megkezdtem a munkámat és mindjárt az első napon ismét felejtetetlen élményben volt részem. A gyerekek játékában. Amikor 60 gyerek elkezdett énekelni olyan őseredeti dallamokat, hogy én csak figyeltem, ébren vagyok vagy valami álmvilágban, a nyelvük, a viselkedésük olyan érdekes, vonzó és felhangzottak dalaik. Egy részüket én is felgyűjtöttem gyermekjátékaikból, de sokkal adósa vagyok magamnak, noha dallamgyűjtő körútján néhányat ezekből is feldolgozott Dr. Lajtha László, valamint Lajos Árpád. Én akkor csak szerény statiszta voltam mellettük, pedig az én fülemben még ma is itt zsonganak azok a dallamok. Csodálatos szlip játékuk volt a Kerekiben lakom c. játék, dallamát feljegyezte Lajtha László, de magát a játékot én gyűjtöttem fel, azt hiszem még nem adtam közre.

Dallamát lejegyzem itt röviden, előbb a szöveget:

Kerekiben lakom, keress fel angyalem, Szélről van a házam, Bejöhetsz virágom!

Arra alá kerítettem egy ~~laka~~ várt, Kívül-belül bemeszeltem szép tisztá
Arra ~~jön~~ az iredai szép várdá, Jobb teneköd édös babám, ~~tám,~~
Mint neköm, Tegöd szeret az én mátkám, nem engöm,

Heere zsirompetrezsirom,happ,happ,happ,
Heere zsirom,petrezsirom,happ,happ-happ,
Kerekiben lakom stb.előlről.

Csedálatos a játék fordulata,ahogy előált elállnak a játékosok.
Azután érdekes szöveg és kivitelezésben is eredeti,az

"Onnan alól Bakonyból,Jönnék a zshiványák c.daljátékuk is.

Sajnos,56 -után én is elkerültem onnan és így közvetlen kap-
csolatom megszűnt,visszajárni rendszeresen anyagi okok miatt sem tudtam,

dig mondhatom,ugy szerettük egymást az ottani néppel,hogy elmondták nekem
azokat a dolgaikat is,amit állítom vasvillával sem tudtak volna másek k
kivenni.Persze ennek a bizalomnak az volt a próbaköve,hogy amit nekem
elmondtak,azt Ők másoktól sohasem hallották vissza.Nem büncselekmények
voltak ezek,csak igen érdekes dolgok.

Nede visszatérek a határhoz,a dülőhöz,a szőlőhegyhez,amit ér-
demes is megtenni.Tehát elmentem tőlük,de visszatérek.Miért?-----

Azrét,mert amilyen szép a viselete,amilyen érdekesek a szoká-
saik,olyan a határuk is.Erre csak egy kifejezés van : g y ö n y ö r ü .

Vörösmarty ezt írta Magyarországn című c.kis költeményében:

" Szép vagy Ó Hon,bérc,völgy változnak gazdag öledben"-----

En most ugyan bércek helyett csak szennai dombokról és völgyekről
tudok beszélni,de azok olyan szépek,hogy megihlettek már másokat is látá-
suk folytán.

Megkezdem tehát:

Szördahee/Kaposszerdahely/ felü,ahogy gyün az embör,balru van a
Buksa.Azt nem tom,hogy ez a név hunnaja ered,de igön szép domb.Van rajta
szek szép fa,amelyik a szennai legyelőterülethő tartozik .Időnként ki szek-
ták az öreggyit vágni,asztán kioszták legyelőjog szörént,kinek mennyi
jár a fertályszesszió után.Akinek egy fertályja van az egyrészt kap,aki-
nek több,az ammód szörént többet kap.Képösleg kapi a farészt.A Buksát ig
igön szeretik a nyulak.Ott lättem én is az első nyulat életömben a buk-
sai dombódaian. A Buksa miatt van a Fekete högy alla.Gondullem,hogy az
elnevezés onnaja ered,hogy ott Fekete neviknek vót régön nagyobb birtek-
tyik.Külömben ottannék felik a határárek,amölli Szeánát,mög Szördaheet
eválaszti.

A Buksának a feltatása,arra befelé,a Sij ódal,ajis szép fás rész,
az ódala mög jó legyelő,a különbörzök különösen kedvellik.

Jobb felü mög van a Fenyősi rét,gondullem ejis azé kapta a nevit,
mör, valamikó fennes löhetött,sek Fenyőfa löhetött benne ,mostannék azom
ban már csak szántóterület,esztég igön jó minőségü.A végiben van a Pótlé
ahonk azoknak pótelik ki földgyüket,akiknek nem gyutott egészen annyü

amennyi járna a mezei földű. A Szijsz ódal feltatása a Keéncsös mögye/Kincse megye/. Aztat ma Magik is eegenduhattják, hogy munnajd ered a neve. Ottannék vannak a legjobb földek. Az is érdekös de leg ám, hogy a Keéncsös mögyen mindönnun tanítói földek a legjobbak, pedig a papi meg a jegzői földek is ott vannak egymás mellett. Ennek az a magyarázata, hogy abban az időben a tanító volt a nótarius/jegyző/is. Tehat nem csuda, ha az ü Fogyei harnak közü a legszöbb, de mer nem eliya a papé. Aszengyák, hogy abban az idoben igen zsevar embör vót a pap. Sajnáta meghivni ebédre a tagesítő mérnököt. Nehat aztán a tanítói földek, meg a jegzői földek, mindönnun szöbbek, mert hát a nótarius és tanító az egy szömbelben vót, aztán annak vót annyi esze, hogy jó tartotta a tagesítő mérnököt.

Aztan még azör is mendik Keéncsös megyének ezt a határ- részt, mert, hogy ott talatak venna egy aranybú való kecskét, amit pedig a Török pincébü vihettek oda, ahan a szultán egyik fő embörinek igön gazdag keéncsös kamaraja vót. De hat ez igen régön vót, úgyhogy errü iras sincsen, eztet én úgy halattam a régi öregöktü. Ha ük hazuttak, akkó én is hazudek, de ha nem, akkó én is igazat mendek. Ennek a szemszéggyába van egy földterület, aneva nem gyaleg mögy ki az embör. Nem ám azé, mer igön nagy a domb, bár jó köll főmászai, rá, hanem azerr, mert a Sipes högye a szemszéd, aztannék ott van a temető. Má úgy értöm, hogy régi temető. Sekan mögöataak az őseink közü, mire betellett a Sipes högyei rész, de szép emlékü maradt az öregöknek a sek kopjafás sir. Mikó még az öreg Gönczi ur vót a kukjua muzijua igazgató, akkó mögöbisztak a Pezda batyámat, hogy faraggyon uj fejfákat a régiek helött, aztán a fejfákat mög eevitták a muzijumba. Mest ettanák mög löhet üket látni. A Sipes högy nagy földterületön van, úgyhogy csak egy része temető, másik része mög mezei földterület. Kapcsolódik hozzája a Lazi domb. Nevit nem tudem munnajd ered, de nóta az van rula: Mingyá el is mendem:

Lazi dombra nem jó répat ütetni,
 Özvegyasszon lányát nem jó szeretni,
 Mer az özvegy, maga is legént szeret,
 Szenved is a szögea lánya öleget.

The image shows two staves of handwritten musical notation. The top staff is a treble clef with a melody line. The bottom staff is a bass clef with a bass line. The lyrics are written below the staves, with some words underlined to match the notes. The lyrics are: "Lazi dombra nem jó répat ütetni, özvegyasszon lányát nem jó szeretni, Mer az özvegy, maga is legént szeret, Szenved is a szögea lánya öleget." The handwriting is in a cursive style, and the ink is dark on a light background.

A Lázi domb aljában a község műemlék káptalax temploma, a régi református templom. A festett szöszök, mennyezet padok aleje, nagy művészett mutatnak be Nagy Váti János Agztalos Mester-Ember személyében. A templom most 180 éves, 1787-ben épült.

A templommal szemben egy régi utca, amelyen keresztül Dada-pusztára és Kapesmerőbe lehet elmenni: Ez a Diákszer. Nemcsak az utca neve de a házhelyek és a körülötte levő földek egy része is a Diákszerhez tartozik. Valamikor sok Deák nevű ember lakott ott, - ezt mondják - ezért nevezik Diákszernek, de nem a latinos diákság után. Érdeemes megemlíteni, ez az utca igen sáros volt, noha mindig sokan laktak ebben az utcában. Az utca lakossága a maga erejéből kiköveztette az utat, még mérnököt sem vett igénybe az alapozásnál. Igaz abban az időben volt egy olyan jegyzője: Szabó Sándor jelenlegi muzeumi pénzügyi előadó személyében, aki mérnöknek is beillett és irányította munkát.

A Diákszer vége: A CSucs. Magasabban fekvő rész legmagasabbja, érthető ez az elnevezés. A CSucs is fás terület, sok szép fát elherdáltak onnan is. Egy másik tábla a Nagyerdő. Már csak nevében él az erdő, ami valamikor igen híres lehetett, mert már egyetlen fa sincs benne, mindet kiirtották és termő föld lett belőle.

Szena nevét 1246-ban megtaláltuk különböző krónikákban. Királyi kaszások területe volt ez, ahol híres kaszások, híres disznókat hizlaltak, és szállították Felsőgeséknek az ennivalót, a húst.

A kaszástáncot még ma is sokan járók, különlegesen érdekes volt, amikor az öregek jártak. Nagy ügyesség, gyors mozgás kellett hozzá. Emlékszem az öreg Tóth József bába táncára, noha már 60 évesen jóval fiatal volt.

A Nagyerdő emlegett ott van a bertermő szőlőhegy: Káressa. Ennek is anyja hegye-hupája van, hogy az ember azt gondolja, hogy ez valamikor erdő lehetett. A mély hosszszzerű részeket gödre néven emlegetik. Itt van tenát a Jáni gödre. A határ másik részén, hasonló alakú völgyek, Pandur gödre. A Pandur gödre a betyár idők emlékét őrzi, amikor a pandurek kergették a betyárokat és a harcban a pandurek maradtak alul és abban a völgyben egy pandur életét vesztette. Sirja nincs, holttestét elvitték, de az emlék egy névben megmaradt.

A jó bertermő Káressa neve nem ismerős, nem tudják honnan ered. Most már mint észreveszik, az elbeszélést nem a nép nyelvén végzem, mert a megértés nehéz, de amely szó eléggé ismeretlen, annak a jelentése benne lesz a remélem arra az időre elkészülő néprajzi tájszó-

tárban. Károssáhez kapcsolódik egy gyönyörű völgy a Sütét völgy/Sötét völgy. A neve itt már értelmet ad, Nehezen olyan meredek a völgy partja, hogy a Nap sem süt bele, felhomály van, Sötét völgy. Fás, szedres, földi szederrel be-
nőtt oldalai vannak. Jó bor terem a területen. A Sötét völgy egyik oldalá-
ban fakad egy csodaszép ferrás, amely nemcsak festői környezetben van, ha-
nem a vize is kitűnő. Ezt a kiskutat/ferrás/: Csörge-kut-nak nevezik.
Fák alatt, árnyas helyen van a kiindulása, ahol ahogy a szennaiak mond-
ják jó "barna hús" van. Azt mondják barna húsnek, ahol valóban nagy fák
sűrűjében igen árnyas a hely, de a meleg nem fülledt, mint az őserdőben.
Igaz, hogy Szennában a virágnak is nem jó szaga van, hanem a rózsának pl.
"szép" szaga van. Valódi szépszagú virág terem vadon a Cseberkin. Ez közel
van a faluhoz, a Csutera utcán, ha kimegyünk, hamarosan a Cseberkire érünk.
A Cseberkiről gyönyörű kilátás van a falura. Előttünk kigyózik az utca,
amint elkanyarodik az út Zselickisfalud felé, a Jókuti herhánál. Látszik
az ut, amint a Kovácshögyei herhánál elkanyarodik Szembék felé./Kaposszent
benedek felé/

Azután a velt kath. iskola mellett is egy herha kapaszkodik
a Kincses megye felé, Ez a Csécs herha. A herhák vizmosásos területek, ahol
a Fő utvonalak keletkeztek. Mint olvasható, mindegyik valamely fő utvonalat
köti össze más községekkel. A Csécs herha Töröcskére vezet, vagy pedig az
erdőbe, ahol acigányok laknak, a Pető erdőbe. A Falusi Erdő, azért falusi er-
dő, mert az a falubeli emberek tulajdona volt. Minden fertály földhöz tarto-
zott egy hold erdő. Szennának 198 fertály földje volt a falsiak kezén,
ezért Szennán a Falusi erdő 198 holdból állt. Minden évben levágtek egy
egy hold, 2 hold erdőt és a fát kiosztották erdei jog szerint. Így bizte-
sították a tűzelőellátást. Általában negyven -ötven éves terv szerint dol-
goztak a kivágásnál, úgyhogy, ami fát egy évben kiirtottak, vagyis, ahol leta-
rolták az erdőt, azt a következő évben becsemetézték, és újabb 40-50 éves
korukban kerültek a fák kivágásra. A herceg Esterházy Pálnak több ezer
hold földje volt, de ezen a vidéken erdő volt csak. A Zselickisfaludhoz
tartozó Kardosfa volt az Erdőgondnokság székhelye. Szennához kb 3000 kat.
hold hercegi erdő tartozott, Mósa, Denna Ótelek, Mósa Patcához volt közel,
Denna, Ótelek, Bárdudvarnokhoz. A hercegi erdők más faluk mellett is voltak
lenyultak egészen Szigetvárig a Vitoragi erdők.

Denna erdejében nyugszik egy betyár, Nagy Pál. Sirját Pali te-
metésének hívják. Ahol meghalt, ott el is temették. Sirját azóta is rendsze-
resen gondozza valami ismeretlen kéz. Érdekes, hogy a Pali temetésről egy
bizonyos vonatkozásban megemlékszik Ráth Vegh István is a A pénz komédi-

diája című munkájában. Ma már ebben az erdőben köves ut van és a fát a dipótfai állomáshoz hordják le teherautóval.

Régi idők emlékét őrzi ez erdő rész elnevezés: Vár vize, Vár vízi erdő. Abban az időben vár állott ottan és onnan látták el a várat vízzel. Feltehetően jó vízzel. Másik erdő rész neve: Záloges. Valamelyi erdő s zálogolt ottan egy fatolvajt, vagy pedig valamelyik földesuri tulajdonom adta zálogba, vagy valaki vette zálogba azt az erdőt. Max rx már csak emlék, a zálogelők már mind békésen alusznak.

Visszatérünk a faluhoz közelebb eső hatarterületekhez. Mint említettem a Cseberkin gyönyörű vad ciklámen nő, de ezeffélül még arról is neveztes, hogy az új temetőt a Cseberki egy részéből hasították ki. Most tehát, ha valakinek azt mondják, hogy kiviszik hamarosan a Cseberkire, akkor nem sok jóval biztatják. A völgyben a Cseberki alatt húzódik a falu. Persze, csak egy része, mert nagyon hosszú a falu. A völgyben van szélről az iskola, aztán az orvoslakás, utána a belt meg a kecsma. Egyszer a kecsmában mulatoztak a szennaiak, aztán aztán az egyik borsfejú embernek az ötlete támadt, hogy fizet egy pár száz forintot, ha behozzák az öreg Jáni bácsinak a fejfáját. Ássa ki az illető és hozza be a kecsma asztalára. Eleinte megdöbbsent csend fogadta ezt az illetlen és halottgyalázó ajánlatot, de aztán egy berszerető ember, egy 36 éves fiatal ember, valami Major Imre nevű elfogadta az ajánlatot. Nagy röhögés fogadta, mikor mondta, hogy ő behozza fejfát. Aztán dermedt csend, mikor látták, hogy a szerencsétlen ember komolyan mondja a dolgot. Aztán elment. Egy óra múlva csakugyan behozta és a kecsma asztalára tette a fejfát. Akkor azt mondta Neki a fogadó, aki ajánlotta a fogadást, jól van, a fogadást megnyerte, vigye a fejfát vissza. Major Imre ezt már nem vállalta, minden izében reszketett. Másnap vitték vissza, aztán a helyére. Az áldomást megitták. Mikor a család megtudta, hogy meggyakozták öregapjuk sírját, fel akarták jelenteni Major Imrét, de sokan közben jártak, hogy már megmarta Major, ne jelentse fel, meg aztán az öreg Jáni és hozzátartozói meg komaságban voltak, így elmaradt a feljelentés és a felelősségrevetés a bíró előtt. De talán, mire beidézték volna a bíróságra, vagyis egész rövid múlva Major Imre egész fiatalon, meghalt, kb. 2 hónappal az eset után. A halála úgy történt, hogy kapott egy köhögési rohamot. Ez olyan erős volt, hogy mire a rohamnak vége volt, Majornak is vége lett. A két eset között nincs összefüggés, bizonyára M. szívbeteg volt és megviselte ez a buta vállalkozás. /

A Tamás högye meg a Nyu/Nyul/ högye arra igen jó, hogy jól lehet róluk csuszkálni, /számkózni/. Jó dobantói vannak és csak úgy repül róluk a szán.

A Bersós völgy, ha városban lenne kirándulóhely lenne. Gyönyörű ut vezet az alján, és oldalában nagy fák nőttek. Élvezet arra jární és séálva

gyönyörködni a természet szépségeiben.

A Derk hegyen jó bor terem, sok szép pince van ott, a legszebből elmondok egy érdekes esetet. Egy időben nagy borlopások voltak. Hiába vigyáztak, sohasem tudták elfogni a tolvajt. Nem tudtak elég éberek lenni. Abban az évben igen kevés bor termett, úgyhogy igen nagy ára volt akkor a bornak. Végül mégis meglett a bortolvaj, pedig nem érték tetten. Mikor elvitte a bort, a korsót kiürítette, aztán lekiismeretesen bedugta újra a korsót. egy alkalommal azonban nem dugóval, hanem papírral. Még hozzá nem ujságpapírral, hanem olyan papírral, egy igazolással, amit cukorrépa leadáskor adtak neki, amikor igazolták, hogy mennyi cukorrépa adott át. Azen a név is rajta volt és a tulajdonos eleinte nem értette, hogy kerül ide ilyen nevű ember répacédulája, azután pedig nagyon jól megértette, hogy hogyan került oda. De ezt aztán már rendőrség intézte sikerrel.

Szép a Gáj, a Csöndes, fákkal berített oldalai. Hosszan kísérik fentről a falu vonalait, települési formáit. Sok róka, sok nyúl tanyáz ^{ik} erdőikben.

A Garáca tetőn megy végig a kövesút, amelyik a Jókuti horhán megy fel, amint kiér a faluból. A Garáca baledali része, a Bagó völgy, már közel a volt hercegi erdőkhöz.

A Petörke jó legelő és szőlőhegyi rész Szembék felé van. Sok cseresznye van Szennán és a minden időszakban érő cseresznyéikkel igen sok pénzt kapnak gyümölcsből is.

Azután a hegyoldalak védettebb oldalain igen korán van hóvirág, úgyhogy a Kaposváron és Budapesten található nagyon korai cseker hóvirágok egy része szennai eredetű. Jó kereskedő nép, elszállítják áruikat Buda pestre is, csak a naszen legyen nagyobb. Estéiket sokszort töltik hóvirágcsomózással, de megéri, mert a korai első virágért, a hóvirágért szép penzeket kapnak.

A Zóka högy a sok Zóka nevű ember emlékét őrzi. Egy alkalommal összeszámolták a Zókákat és 125-öt számoltak belőlük. Nem csoda hát, ha van Zóka hegy is. A Zóka hegyen igen jó berek ternek. Tánccs Jóskának a tsz. elnökének kitűnő fehér bera, de igen jó vörös bera is terem a Zóka hegyen. Persze az ő családjában is volt Zóka, Zóka József pezda, azután Sudár Pezdának is nevezték egyik őset. Szennában általában sok az u.n. ragadványnev, amely ilyen törzshelyeken szokás. Annyi a hasonló nevű, hogy meg kell különböztetni őket. Pl. Zóka József kisbiró, Zóka János fümag, Zóka József tik., Zóka Ferenc Gáber, Zóka Ferenc szennai, Zóka József kemhere, Zóka Ferenc nyilasi, Zóka József pali, Zóka Ferenc pógár, Zóka György pezda, Zóka Zózsef pezda, ennek még mellékneve, hajfejű pezda, Zóka József mikó, Zóka József furvézer, Zóka Peti Lidia, Zóka Dezső József pezda, a Bödőkben is egy pár nevet. Bödő József Tamás, Bödő József vastag, Bödő Sándor dakó, Bödő József fixi, Bödő Sándor dakó ökrös, Bödő Sándor henvéd, Istvánffyak: Istvánffy Pires György, Istvánffy Sándor szőke, Szőke barna Lidi, Ennek a neve írásban: Istvánffy Lidia.

Talán ennyit a ragadványnevekről. A Zóka hegy aljában van egy határ-rész, ennek a neve: Sárkörtefa. Igen szép ez a völgy is, szép az alján vezető erdei út, és a domboldalon sok róka lyukat elehet találni. Sok róka lőtték a sárkörtefai völgyben.

A Kemény völgy is jó bors-termő vidék. Mindezeknek igen jellegzetes fájuk a gesztenye. Éspedig nem a vadgesztenye, hanem az u.n. "szöled", azaz szeid gesztenye. Sokszor ettem a sok jó szennai gesztenyéből. Elég nagyra megnő, nemcsak a fája, hanem gyümölcse is.

A Deregény sik terület, persze zselici viszonylatban. Ott tartották a vásárokat. Ott volt a lőtér is, amikor meg leventefoglalások voltak. A Deregény-i rétek időnként elvizesednek, azért sásás a szénájuk, amarra nem igen eszik meg, csak a ló.

A Deregény folytatása Szenna híres dombja a Dáró. A katonai térképek ugyan Dara dombnak mondják, tehát ez a hivatalos neve, de Szennában nem ismerik a Dara dombot, csak a Dárót. Ez azért neveztes, mert magaslati pont és katonai gyakorlótere volt a katonaságnak. Akinek azt mondták, tudja-e hol van Szenna, akkor azt felelte rá, persze, hogy tudom, bár nem kellene tudnom, az benne a jó, de én nagyon jól tudom, mert sokszor megkiszárták velem a Dárót. Aztán a Dáróban van a Török pince. Erről már irtam egy-két alkalommal. Most csak a felidezem, hogy a nép hite szerint rengeteg kincs van az elhagyott török pinceben, csak fel kellene tární. Egy darabját, egy szinarany kecsket találtak belőle a Kincses megyében, állítólag ettől vette a nevet is. De ezt az arany kecsket sem látta senki, de ha ezt látta volna valaki a ma elők közül, akkor hol lenne a legenda?

A Drávics part magas partjával, fákkal benőtt oldalával, tulsó felén, az egyenesebb részen szőlőjevel és gyümölcseivel hívegat.

A legszebb rész egyike a Kutvölgy. Ez közel van a faluhoz, a szélső házak mellett szinte. Egy csodálatosan szép tisztással kezdődik. Valódi selyemré. Azután ekalakuan kezd szűkülni, de nem érnek össze az ek, szárai, hanem újra kiszélesedik kisse, tehát egy kis szöröst képez. Lankás domboldalon lehet rá felmenni, az oldalakon süpü lombu hatalmas bükkfák, tölgyfák adják a jó "barna" mész-t. Egy forrás csörgedez a közepén és teszi a völgyet széppe. Micsoda szinhatás a sok szép fa májusban vagy ősszel? De nyáron is szép, a fű mindig üde zöld, elvégre: Kutvölgy. Egy alkalommal arra jártam és a bokrok tövében egy cigánygunyhót találtam. A bokor előtt ágas a begrács számára, amelyben sütöttek, főztek. Nem voltak otthon. Olyan rejtve voltak, hogy csak véletlenül bukkaantam rá én is. Szinte megkivántam, hogy én is ilyen helyen gondjuk nincs az ilyeneknek, mindig együtt lehetnek a családjukkal és ilyen tündéri helyen üthetik fel tanyájukat. Micsoda környezet? Ésha valóban volt is mit enniük, a begrács legalább is ezt mutatja, azt hiszem nagyon jó étvágyal fogyaszthatták el!

A Gytyai gödör, a Vaskapu egy-egy határelnevezések Mosa felé, nyulra jó vadászterületek. A Gatyai gödröt a víz eléggé kimosta, úgyhogy

Fel kell kötni a gatyáját annak, aki fel akar mászni egynesen a mélyből. Egyik részen fakorlátok is vannak, hogy a legelésző állatok bele ne essenek.

Nagye érdekes része a határnak a Rohaszlik. Erdős, mezős rész, tehát legeltetésre is alkalmas, mert ritkás a fa és a mellett nagy rétek vannak egymás mellett. A neve nem tudom, honnan ered? Talán a rothadásról neveztek el valaminek folytán, mert azt, hogy rothad, a szennaiak így mondják: rohad, de így is kifejezeik, hogy utóbb valami elrohad, elrohaszlik, az elmálik, fészlik, eleszlik mintájára. Pedig, ha az ember ezt a szép völgyet nézi, a pusztulás, a rothadás semmiképpen sem jut eszébe.

Egyszer egy érdekes dolog mégis történt itt. Az öreg Jáni bácsi, akkor már jó koros ember, marhákat legeltetett több társával együtt. Ugy az nevezett külön őrző, vagy ahogy Szennában mondják "külömbőrző" pászter volt, vagyis nem a legelőre hajtotta a teheneket, ahol a csordás őrizte volna, hanem a családból valaki, rendszerint egy idősebb vagy egy egész fiatal, hajtotta ki a marhákat. Erről majd alább részletesen szölok, a külömbőrzésről.

Beesteledett, hazafelé készülődtek a "külömbőrzők" és így hazafelé hajtotta az állatokat Jáni bácsi is. Mivel koros ember volt, /Itt nem azt mondják idős, hanem koros/, lassabban hajtotta az állatokat. Miker hátra nézett az egyik lány, azt még látta, hogy Jáni bácsi hirtelen eltűnt egy fa mellett, mintha elesett volna. De messze voltak egymástól, meg este is volt, aztán a társaktól sem akart elmaradni, továbbhajtott hazafelé. Ők már beértek a faluba, de Jáni bácsi még messziről sem követte őket, sem a marhái nem jöttek. Akkor szólta társainak az a lány, elmondta, mit észlelt! Erre a beszóltak Jáni bácsiék hozzátartozóinak, hogy menjenek az öreg után, mert nem jött velük, meg a marhák is kint maradtak. Elment a család utána a Rohaszlikba, a marhákat megtalálták, de az öregnek nem akadtak nyomára. El kellett menni haza, sötét is volt, delguk is volt, gondolták, majd csak haza jön az öreg is. Másnap kora reggel végigjárták az egész Rohaszlikot, de nem találták meg az öreget. Aztán a társak is segítettek, de csak nem került elő az öreg. Egy pár napig keresték, de nem jött elő. Persz, közben megnézték a Rohaszlik kutat is, de csak nem jött elő.

Szóltak a jegyző urnak, az beszólt a főbirói hivatalba, aztán a Főbiró kirendelte a tisztiervest, aztán falusi előljáró, a segédjegyző, a tisztierves, néhány önkéntes, köztük az én elbeszélő, a volt református pap fia, Szabó Viktor nyugalmazott is csatlakezett a bizottsághoz és megindult a keresés. Nem mondom, zezuges terület a Rohaszlik. Csinálták egy haditervet és annak alapján átfésülték a terepet.

Az első menetben ők sem jártak eredménnyel. Aztán visszafelé még egyszer átfésülték az erdőt, aztán a Rohaszlik egyik félre eső nyulványá-

ban fához dőlve megtalálták az öreget. Odament a tisztierves, Nagy Lajosnak hívták, talán még el Kapsováron, mert az eset kb. 50 évvel ezelőtt történt/látja, hogy már több napos hulla, eszlásnak kezdett erősen indulni. Odanyult az orrához és az orra az öregnek az orvos kezében maradt. Erre odatartotta segédjegyző orra alá, aki majd elájult a szagtól. Az akkori s. jegyző egy szennai származású fiatalember volt, Zóka Sándornak hívták, utóbb Somogyszentmiklóson volt vezető jegyző.

Látták, hogy nem erőszakos halállal halt meg, a temetési engedélyt megadta a tisztierves. A család beszálítottatta, és eltemették tisztességgel az öreget.

Még egy nagyon szép részről megemlékezem a Lázi gödörről, mely a Lázi domb alatt van és csodálatos szép úton lehet menni ki rajta a Csécs herha tetejére, itt is van jó forrás, ami vígan csörgedez lefeleé, erdő, mező ami szemet gyönyörködtet. A Lázi gödör oldalain van a legtöbb hóvirág kora tavasszal. Aljában van az Orzsi kut, amely egy nagy forrás, de annak az oldala is ki van kővel rakva és igen tiszta, friss hideg vize van.

Még az Imrő Lázról kell megemlékezni, mely pedig a Kincses megye szomszédságában van, amely szépségével méltán sorakozik a többi hegyes-völgyes szennai szép tájhoz. Aljában kut van, nyul, fácán bőven van a fák, bokrok között. Igaz, hogy róka és és borz is sivesen tanú ez a szép helyen, persze nem a táj szépsége miatt.

^{du} Itt egy érdekes élményben volt részem egy alkalommal. Nem azt akarom mondani, hogy az első rokát itt lőttem, hanem inkább azt kívánom elmondani, hogyan vadászott a róka nyulra.

Egy téli nap kimentem rókalesre. Egyszer, amint a hóban álltam, jött egy róka. Az Imrő Láz egy nagy gödör, völgy, olyan, mint egy szakadék és én a szakadék inneső partján álltam puskásan, viszont a róka a tulsó parton állt. Egyszer a völgyből kijött egy nyul. A róka észrevette. Elkezdte bekeríteni a nyulat. Észrevétlenül, kis neszsel ment a friss hóban. Először egészen ferde szögben volt, később sikerült megközelítenie úgyhogy egyenes vonalba kerültek, csak a kirohanás volt hátra. A nyulnak előnye az volt, hogy közelebb volt a hegy gerincéhez, a rokanak meredek dombra kellett felfutni a nyulpecsenyéért.

Én ezt tehetetlenül, de mégis élvezettel néztem. Mind a róka, mind a nyul, lőtávolságon kívül voltak. Aztán nem is volt nyul szezon. Meg aztán a vadásztársakkal megállapodtunk, hogy egyénileg nem megyünk nyul vadászatra, csak akkor, amikor mindnyájan együtt vagyunk és hajtóvadászatot tartunk. Tehát úgy nem volt, hogy egyénileg elment valaki és azt mondta, lővök egy nyulat vacsorára és elment vadászni. Rókalesre azonban ki lehetett menni, mert az duvadnak számított.

Szóval néztem a jelenetet, beavatkozásra készen és pedig a válságos nem közeli, hanem tőlem északra lejátszódó eseményekben a

nyul pártjára álltam. Ennek egyszerű oka az volt, ha a róka eszi meg a nyulat, akkor én nem tudom meglőni később sem.

Elnatároztam, ha kell, feg yveresen is be avatkozom, neha. mint mondtam, lőtávelel kivül voltam, minden beavatkozás csak ijesztésnek, zavarásnak számított, hatásos segítséget a távolság miatt nem tudtam nyújtani.

De erre aztán nem is került sor. Nem kellett elsütnöm a puskámat a nyul védelmében, pedig elköteleztem magam a nyul mellett!

Mi lehetett az oka ennek?----Talán a nyulnak az állatok között védője akadt? De hogy! Ki segíti a kis félénk nyulat, mikor bajban van? Magától eredt a védelem. Végre észrevette a róka álnok szándékát és bizva a lábával elcikk-cakkejt.

Adásom ill. közlésem időpontjában még futott a nyul, a róka utána, de az előjeleket véve alapul, a nyul még lehet később az emverek zsákmánya, nem fogja a róka koma fogát vásítani a nyuszika friss husa. En ugyan teljesen önzetlenül álltam a nyul pártjára, mert ~~nem~~ szeretem a nyulhust, de magasabb érdekek megis ezt kívántatták velem, ez a magasabb érdek pedig azt jelentette, hánha majd egyszer az én puskámnak a végére kerül?..!

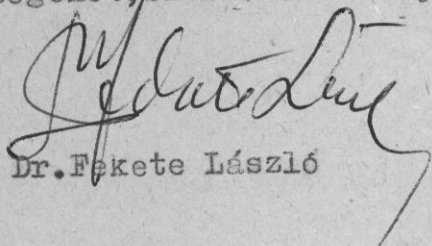
Végigmentem a határon, feljegyzésem és emlékezésem alapján. Ha egy kisebb határrész kimaradt, ez nem azért történt, mert a kisebbségi érdeket nem vettem figyelembe, hanem azért mert elfelejtettem. De a szépek szépeit biztosan beleirtam.

Most egynéhány szót a különböztetésről. Különböztetés, vagyis különöztetés. Ezt azt jelenti, hogy nem a csordára hajtják ki, hanem a család valamelyik fiatal v. idős tagja őrzi őket. Miért idős vagy fiatal? Egyszerű a dolog. Olyan őrzi, aki még v. már nem való nehezebb mezei munkára. Felvetődik az a kérdés, hogy miért így őrzik, miért nem hajtják a csordára? Mert csak a tényleg állapítottam meg, de nem mondtam meg, miért? Szennának bizonyára az elmendottakból nyilvánvaló, sok legelőterülete van. Kb. 576 kat. hold. Ezek egy része, hánkora, hogy az egész falu marhaállománya ráfér, pl. a Dáró. Itt tehát a csorda legel. De vannak kisebb legelőterületek, ahol va nem lehet az egész csordát terelni, meg aztán szűkebb, vízmosásos területek, ahol nagy tömegű állat egymást lökődve, sokszor leesnének a magas partról és lábukat törnek ki. Kisebb legelőkön kevesebb állattal és minden 5-6 állatnak külön pásztera, jobban vigyáz az állatára, mint a csordás a több százra. Aztán még ~~van~~ valami nyilvánvaló. A nagyobb területen, ahol több száz állat legel, kevesebb és nem olyan fű jut az állatoknak, mint a kisebb legelőkön, ahol kevesebb állat többes jobb fűvet kap. Ezért bizonyos többlet, mondjuk így értéktöbblet, jut a gazda, aki így külön tudja őriztetni az állatait, de ez csak abban az esetben lehetséges, ha megfelelő családja van hozzá. Hanem háromtagu a családok száma, hanem népes, együtt

vannak az öregekkel, akkor lehet sok marhát tartani, mert legelőterület volt hozzá. Tavasszal már azt várták, hogy minél előbb ki lehessen hajtani, hogy kevesebb szena fogyjon. Így aztán az az igen kedvező helyzet adódott, hogy a szegény ember is tudott sok szarvasmarhát tartani, ami jelentős jövedelmet hozott neki. Az év nagy részében ki tudta hajtani a legelőre az állatait, amikor bőven megélt azzal a füvel, amit legelt napközben, szemben az istállózott állatok sok szénafegyasztásával, miután azok mindig a készletet fogyasztják. Nem is szólva arról, hogy mennyivel erősebb csontozata fejlődik az olyan állatnak, amelyik kijár a levegőre, mint annak, amelyik az év teljes egészében az istálló meleg levegőjét szivja.

Szennát az állattenyésztés emelte fel, mert az adottságát a helyi viszonyoknak megfelelően kihasználta. A jövőben is ez a cél. Az új mechanizmusban is. Lótenyésztésben nem volt párjuk a megyében, amíg csak lótenyésztés volt. Ugy értettek a lovakhoz, hogy szinte csoda. Az asszony épp úgy, mint a férfi. A kisebb gyerekeknek sem kellett nagyon vigyázni, hogyan kell a csikókat jártatni, mert megtanulta a család idősebb tagjaitól idejekorán.

Akinek volt fél fertály földje, persze a legelőterületi joggal, a hozzátartozó egy hold réttel, az tartott erre a birtokra 4 db marhát, de még két csikót is, amikkel elvégezte a földmunkát, nem kellett a teheneiket jármozni. Végeredményben 4 hold földje volt. Egy fél fertály az 3 hold meg 1 hold rét. Másfel, pl. az Alföldön vagy pedig homokos vidéken ezzel a holdszámmal nagyon szegény embernek számított, akinek minden munkáját más tette meg, már úgy értem a fogatos munkáját, ezért egész évben jóformán csak visszaszolgáltatta azt, amit a gazdagabbak fogattal segítettek neki. A tsz-ben mégis nagyon rosszak a zselici térszerek. Még mindig emm találtak magukra. Reméljük, hogy megfelelő vezetéssel és vezetővel, kihasználva az új mechanizmus nyújtotta spekulációs lehetőségeket, Szenna és környéke is felzárkózik a jó termelősövetkezetek közé.

Dr. Fekete László

Büssü, 1967. jun. 28-án.

Lapzárta, azaz ezen befejezés után érkezett Feleségem kritikája, hogy miért nem magyaráztam meg, hogy a Csutera utcán mennek a Cseberkire meg a szőlőhegyre az emberek, meg aztán azt is mondta, miért nem magyarázom meg minden határ elnevezés eredetét. Mindkét kritikáját jogosan tartom az én Gárdonyi Sárka leánynevű feleségemnek, de még az ő kedvéért sem tudok az egyik kérdésre felelni. Pedig megtenném már azért is, hogy hátha akkor tudós embernek látszanék előtte, ami nekem nagyon jól is jönne, lévén általában az asszonyok véleménye a legfontosabb.
A Csutera utca azért Csutera utca, mert mint említettem,

A szőlőhegyre arra mennek az emberek, és a régi időkben csuteraokban hozták haza a bort. Mert hát nemcsak pipacsutera van, hanem van borcsutera is. A csutera tehát fából készült borsedény, amit a fülénei fogva betra akasztottak és úgy hozták haza a hegyről. Aztán hazafelé, amikor már fütötte őket a hegyen elfogyasztott bor, danielva jöttek lefelé az utcán. A szőlőhegyre mindenki a Csutera utcán járt. Ma már ez az utca sem Csutera utca. Elvették a nevet, csak a régi öregek emlegetik így már. Ez meg úgy esett, hogy mivel ebben az utcában van az iskola, kezdték úgy hívni ezt az utcát, hogy: Iskola utca. A volt református iskola, ami már több száz éve meg van, az van ebben az utcában, vette el a csuterától a nevet. /A volt r.k. iskola, amelyet említettem, hogy a Csécs herha elején van, 1928-ban építették nagy állami és uradalmi támogatással, de a legtöbb adót a hg. Esterházy fizette és jelentős összeget adott az egyház adóhoz is. /

Ma ebbe ~~xxx~~ az utcánév elvevő iskolába a felsőtagozatos tanulók járnak és 25 évig abban tanítottam én is.

Nem magyaráztam meg valóban minden határelnevezést, csak amit tudtam. Ebben nem tudok a feleségem kérdésére felelni. Megvallem őszintén, hogy mi az a Gaj, a Garáca, a Dravics, a Cseberki, a Bazi, meg az Imró-Láz, a Buksa, bármennyire szép helyek is, nem tudtam megmagyarázni sem magam előtt, sem mások előtt, honnan keletkezett nevük. Még a Károssát sem tudom, pedig az öreg Viktor bácsinak ott volt a szőlője és még Károssai asztaltársaságot is alapítottunk. Szabó Viktor öreg barátom, aki 7 évvel ezelőtt 76 éves korában hunyt el, kiváló bort termelt a szőlőhegyen. ~~Pedig~~ Ő, ahogy szokta mondani, nem ~~sz~~ mérnök lett, amit az apja szeretett volna, kiváló matematikus és fizikus volt, /csak "póstás", a budapesti központi távvidén volt postafőtiszt, amíg nem bélistázták. Szóval Ő sem tudta megmondani, hogy a Károssa név honnan ered? **De bort megtanult termelni!**

Mikor a szennai nem jól lát és szemüveg nélkül ír, akkor azt mondja, hogy csak az "A eszöm által" /eszem által/, irtam, azaz az eszemmel és a kezemmel irtam, de nem a szememmel.

"Eszöm által" én is el tudnám mondani, saját találmányommal, hogy minek, mi az eredete, Horváth István történetíró módjára, de ennek ~~sem~~ sek értelme lenne. Próbáltam utána járni, de nem sikerült. Bár, igaza van a feleségemnek, nagyon érdekes lenne. De ugysem akarnék járni, mint Thaly Kálmán, aki gyártott szép kuruckeri verseket, de rájöttek, hogy nem eredetiek. Amit tudtam, leirtam, ennyi tellett tőlem.